

УДК 591.538.

Дребет М., Кам'янець-Подільський державний університет.

ХАРЧОВА ПЛАСТИЧНІСТЬ СОВИ ВУХАТОЇ (*ASIO OTUS* L) ПІД ЧАС ЗИМОВОГО ПЕРІОДУ В М. КАМ'ЯНЦІ-ПОДІЛЬСЬКОМУ

Анотація. Визначені коливання частки різних видів дрібних ссавців у раціоні птаха в залежності від пори року. Провідна роль у харчуванні сови вухатої належить нориці польовій. Другорядне значення у живленні цього птаха мають представники родини *Sylvaemus*. Сова вухата відіграє важливу роль у антропогенних ландшафтах «Подільських Товтр» завдяки великій частці у її раціоні гризунів-шкідників.

Ключові слова: пелетки, сова вухата, мікромамалії, нориця польова.

Наші дослідження проведені на території міста Кам'янця-Подільського.

Мета роботи полягає у простеженні динаміки спектру харчування сови вухатої на території району дослідження.

Для досягнення мети потрібно вирішити такі завдання:

1. Дослідити склад кормового раціону сови вухатої на території м. Кам'янця-Подільського.
2. Простежити зміни в харчовому раціоні сови вухатої у зв'язку із впливом умов навколишнього середовища.
3. Визначити види доміанти і види супутники в живленні сови вухатої.

Для вивчення цього питання користувалися методом аналізу вмісту пелеток, залишених совою на ділянках її зимових скупчень [2].

Діагностика видів дрібних ссавців виконувалася за особливостями будови фрагментів черепа, щелеп, ознаками будови зубів і зубних рядів [1].

Основний матеріал зібраний в осінньо-зимові сезони 2003-05 рр. на місцях денного відпочинку сови вухатої. Такі зимові угруповання птахів досягають – 80 особин у сезонах 2003-05 рр., 100-120 особин в сезоні 2005-06 рр.

В якості місць денних скупчень сови використовують деревні породи (верба (*Salix alba*), ялина (*Picea abies* L.), береза (*Betula pendula*), ясен

(*Fracsinus excelsior* L.)), крона яких краще захищає їх від несприятливої дії погодних умов, зокрема вітру. Деревя розміщені в жилих кварталах, де від вітру захищенні різними спорудами.

Щоб простежити динаміку харчування зимуючих птахів, пелетки збиралися кілька разів, що дозволило розділити збори на передснігові (до встановлення постійного снігового покриву), зимові (період з відносно постійним сніговим покривом) і весняні (кінець лютого – березень 2004 року). Розібрано 442, пелетки з них визначено 1600 екземплярів тварин.

Аналіз дослідження показує, що харчовий режим сови вухатої змінюється, і залежить від пори року.

Так, найбільша частка нориці польової (*Microtus arvalis*) (93,1%) у передснігових зборах була восени 2005 року. Крім вказаного виду також зустрічається нориця північна (*Microtus agrestis*) (3,0%), миша лісова (*Sylvaemus sylvaticus*) (1,7%), миша хатня (*Mus musculus*) (1,3%), миша польова (*Apodemus agrarius*) (0,9%).

Таблиця 1.

Частка видів тварин у пелетках передснігових зборів в м. Кам'янці-Подільському

	Вид	абс.	%
1	<i>Microtus arvalis</i>	219	93,1%
2	<i>Microtus agrestis</i>	7	3,0%
3	<i>Sylvaemus sylvaticus</i>	4	1,7%
4	<i>Mus musculus</i>	3	1,3%
5	<i>Apodemus agrarius</i>	2	0,9%
Разом		235	100%

Велику частку нориці польової в передснігових зборах, можна пов'язати із масовим поширенням цих гризунів на території району дослідження, протягом вересня – жовтня 2005 року.

В зимових зборах видова різноманітність тварин представлена 7 видами. Продовжує утримувати домінантність нориця польова (81,9%). Взимку, порівняно з весняними зборами, не ідентифікуються комахоїдні (*Sorisidae*) та вовчкові (*Myoxidae*). Частка мишачих (*Muridae*) сягає 16,1%.

Таблиця 2.

**Частка видів тварин у pelletках зимових зборів в
м. Кам'янці-Подільському**

	вид	абс.	%
1	<i>Microtus arvalis</i>	82	81,9%
2	<i>Microtus agrestis</i>	2	2,0%
3	<i>Sylvaemus sylvaticus</i>	7	7,1%
4	<i>Sylvaemus tauricus</i>	3	3,0%
5	<i>Mus musculus</i>	4	4,0%
6	<i>Apodemus agrarius</i>	1	1,0%
7	<i>Micromys minutus</i>	1	1,0%
Разом		100	100%

Весняні збори (березень 2004р.) характеризуються найбільшим видовим різноманіттям – 15 видів дрібних ссавців (96,7%), а також рештки дрібних горобиних птахів (3,5%) і комах (0,4%). Також, у весняних зборах зустрічаються комахоїдні (0,8%) і вовчкові (0,3%), яких немає у зборах в інші періоди.

Таблиця 3.

**Частка видів тварин у pelletках весняних зборів в
м. Кам'янці-Подільському**

	Вид	абс.	%
1	<i>Microtus arvalis</i>	384	51,7%
2	<i>Microtus agrestis</i>	22	3,0%
3	<i>Arvicola amphibius</i>	1	0,1%
4	<i>Myodes glareolus</i>	2	0,3%
5	<i>Sylvaemus sylvaticus</i>	139	18,8%
6	<i>Sylvaemus tauricus</i>	43	5,8%
7	<i>Sylvaemus uralensis</i>	8	1,0%
8	<i>Mus musculus</i>	66	8,9%
9	<i>Rattus norvegicus</i>	1	0,1%
10	<i>Apodemus agrarius</i>	26	3,5%
11	<i>Micromys minutus</i>	14	1,9%
12	<i>Muscardinus avellanarius</i>	2	0,3%
13	<i>Sorex araneus</i>	1	0,1%
14	<i>Crocidura leocodon</i>	2	0,3%
15	<i>Crocidura suaveolens</i>	3	0,4%
16	<i>Passeridae</i>	26	3,5%
17	<i>Insecta</i>	3	0,4%
Разом		743	100%

На основі проведених досліджень можна зробити такі висновки.

В зв'язку з тим, що сова вухата є типовим міофагом основу її кормового раціону в м. Кам'янці-Подільському становлять дрібні ссавці (98,9%), які представленні 15 видами, більшість з яких належать до гризунів.

Домінування нориці польової в живленні сови вухатої пов'язане із масовим поширенням самої нориці, а також з деякою вибірковістю хижака.

Зміни в процентному співвідношенні чисельності цього гризуна, пов'язані зі змінами умов навколишнього середовища.

Ряд видів, які відіграють додаткову роль, покликані забезпечити нестачу основного корму в несприятливі періоди року.

Винищуючи шкідливих гризунів, сова вухата, поряд з іншими птахами, відіграє важливу роль у процесі зменшення чисельності популяцій шкідників і є корисним птахом регіону, внаслідок чого підлягає охороні.

Список використаних джерел.

1. Виноградов Б.С., Аргиропуло А.И. Определитель грызунов // Фауна СССР. – Млекопитающие. – М.-Л., 1941. – № 29. – 244 с.
2. Підоплічко І.Г. Матеріали до вивчення фауни України. – К.: Вид-во Акад. наук Укр. РСР, 1963. С. 11-13.
3. Пукинский Ю.Б. Жизнь сов // Жизнь наших птиц и зверей. – Выпуск 1. Издательство Ленинградского Университета. – Ленинград, 1977. – 240 с.

Annotation. Certain vibrations of part of different types of shallow mammals in the ration of bird depending on time of year. A leading role in the feed of an Long-eared Owl belongs to Arvicolidae the field. The second-rate value in the feed of this predator is had by the representatives of family Sylvaemus. An Long-eared Owl has the important value in the antropogens landscapes of «Podilski Tovtri» thanks to greater part in its ration of rodents-wreckers.

Keywords: pellets, Long-eared Owl, micromamalia, arvicolidae.

Дребет М.В., студент, Кам'янець-Подільський державний університет.